www.tyr.no

TYR
FRA AVL TIL BIFF

VEIING OG SEMINBRUK

Foto: Svein Eberhard Østmoe.

Nykalvet kvige – på tide med veiing av fødselsvekt. Foto: Svein Eberhard Østmoe.

VEKTREGISTRERINGER OG SEMINBRUK

Vektregistreringer er et viktig tiltak både for å få bedre kontroll i egen besetning og for det nasjonale avlsarbeidet. Vi må ha et felles mål om økt registreringsgrad. I denne brosjyra vil vi synliggjøre hvor viktig det er for deg som produsent å veie kalver ved fødsel og avvenning (korrigert 200 dagers vekt).

Vektregistreringer er grunnbjelken for utregning av avlsverdier. Et større antall registrerte fødselsvekter og 200 dagers vekter vil gi et bedre og sikrere grunnlag for beregning av avlsverdier for seminokser og avkom. Dette vil føre til at oksene kan vise sine styrker og svakheter på et så tidlig tidspunkt som mulig.

For deg som produsent vil registreringen av vekter gjøre at du lett kan ta vare på de mordyra som produserer bra, og fort sjalte ut de dyrene som ligger under snittet for ønsket produksjon.

Bruk av norsk semin
Når du benytter deg av semin kan du velge en okse som passer til ei bestemt ku. Dette gjør at du sprer risikoen, og man kan velge okser med gode fødselsegenskaper til kviger og heller bruke gode produksjonsokser på kyr du vet skal produsere slakt. På de gode linjene dine skal du kanskje produsere mordyr og velger okser med egenskaper deretter.

Det er viktig å merke seg at ved bruk av bare en avlsokse i besetningen satser du alt på et kort. Har oksen en stor svakhet har du kanskje ødelagt en hel årgang med kviger.

Bruk av norsk semin er også viktig for nasjonalt avlsarbeid. Gjenbruk av norske seminokser og vektregistreringer gir et godt utgangspunkt for uttak av aktuelle okser til fenotypetesten på Staur.

Med seminbruk og vektregistreringer kan det garanteres avlsframgang, og dokumentert avlsframgang betyr en bedre økonomi for bonden.

«Ta vare på de mordyra som produserer bra, og ta ut de dyra fra besetningen som ligger under snittet for ønsket produksjon»

FØDSELSVEKT

Registrering av fødselsvekt krever et minimum av utstyr. Kalven skal merkes og da er det greit å veie den samtidig. Her kan man lage seg en liten plattform av noen panelbord og benytte seg av en badevekt. Plattformen gjør at du har et stabilt underlag for vekta, selv i talle eller flisbinger. Har man problemer med å løfte kalven, kan man være to og benytte seg av en veiebøyle med en vekt. Veiebøyle og vekt krever ingen store investeringer og bør derfor kunne gjennomføres hos alle produsenter med litt tilrettelegging.

For de mer avanserte kan man lage seg ulike veieanordninger med elektrisk eller manuell vinsj. Dette er også overkommelig, men krever litt konstruksjonsferdigheter. Det finnes også kalve-/sauevekt på hjul som kan benyttes.

Tenk sikkerhet når du jobber med kalven og fiksér kua. Det roligste dyret kan fort få et voldsomt morsinstinkt hvis kalven blir urolig.

Veieanordning med vinsj. Foto: Jørn Terje Dragli.

Veiing av fødselsvekt med bruk av badevekt. Foto: Svein Eberhard Østmoe.

Veiing av fødselsvekt med bruk av veiebøyle. Foto: Svein Eberhard Østmoe.

Husk!

- **Ikke la vektregistreringene ligge på kontoret – få dem inn i Storfekjøttkontrollen med en gang!**
- **Fødselsvekt må veies i løpet av kalvens 4 første levedager, helst samme dag den er født.**
- **200 dagers vekter skal veies mellom 150 og 275 dager etter fødsel.**
- **365 dagers vekter skal veies mellom 315 og 415 dager etter fødsel.**
- **75% av produsentens kalver i en årgang må ha registreringer i den aktuelle vektklassen for at dataene skal bli tatt med i avlsverdiberegningen. Dette er krav som er satt for at vektene i den enkelte besetningen skal være representative og at ikke bare de tyngste eller antatt beste kalvene blir veid, noe som ville slått negativt ut på avlsverdien til oksen som er far til kalvene. Vei derfor alle kalvene når du først er i gang.**

200 DAGERS VEKT

For å gjennomføre veiing ved 200 dagers alder kreves noe mer utstyr, men det er ikke nødvendig å gjøre innkjøp av dyre behandlingsbokser. Man kan investere i et par veieceller og skru sammen en boks med grovt treverk. Det finnes også rimelige bokser uten mange funksjoner som vil være mer enn gode nok til veiing.

Kalvene skal uansett avvennes og skilles på kjønn. Dette gir en utmerket mulighet til å kjøre dem gjennom en boks. Her kan du veie kalvene, samtidig som man har muligheten til å ta hårprøver for stambokføring. I tillegg kan de behandles for innvendig og utvendige parasitter og eventuelt klippes. Har de vært innom en boks som avvent kalv er det også lettere og få dem inn i boksen senere.

Det kan også være aktuelt å veie ettårs vekter for å bli en såkalt Aktiv Avlsbesetning, eller om de skal kåres.

365 DAGERS VEKT

Når det gjelder ettårs vekter ligger disse tett opp under slaktevekter. Disse vektene har mer betydning for deg som produsent for å finne riktig slaktetidspunkt. Dette klarer du fint med en enkel boks og noen lettgrinder.

På denne alderen begynner dyra å bli store. Sikkerhet må derfor settes i høysetet. Vær alltid minst to når dere håndterer store dyr. Sett opp sikre drivganger og bruk den tiden det tar. Ettårs vekter må registreres for å oppfylle kravene til Aktiv Avlsbesetning og ved ungdyrkåring.

Veiing av 365 dagers vekter på okser, i tallebingen.
Foto: Svein Eberhard Østmoe.

AVDRÅTT I STORFEKJØTTKONTROLLEN

Hvis du registrerer fødsels- og 200dagers vekter kan du gå inn i Storfekjøttkontrollen og se på rapporten Avdrått. Her ligger alle mordyrene i besetningen med ferdig utregnet snittvekter på avkom. Denne rapporten er et utmerket verktøy for å ta vare på de mordyra som produserer best. Har kalven fått lite kraftfôr før avvenning er det mors melkeevne som har stått for det meste av tilveksten.

Det er dårlig økonomi å ta vare på de kuene som leverer de letteste kalvene hvert år. Da er det bedre å gi plassen til en lovende kvige. En utrangering på 20-30% årlig vil være riktig for en god avlsframgang.

På eksemplene fra rapporten Avdrått ser vi at kua i eksempel 1 avvenner 79 kg mer kalv enn kua i eksempel 2. Når vi ser på årsvektene finner vi en forskjell på 114 kg. Dette er kyr fra samme årgang, og det er ikke vanskelig å se hvilken av disse som bør utrangeres. Bruker du vektregistreringer aktivt i besetningen er det enkelt og ta vare på de riktige mordyra og du vil garantert få avlsframgang.

Eksempel 1:

				Korrigerte	
Individnr.	Kjønn	Far	F. vekt	200 dager	365 dager
1803	Okse	Stbnr: 74039 Li`s Great Tigre	35	303	
1726	Okse	null/542697200703 NETHERTON AMERICANO M703 (ET)	40	342	549
1640	Okse	Stbnr: 60943 Jumbo av Høystad	37	246	472
		Gjennomsnitt:	37	297	511

Eksempel 2:

				Korrigerte	
Individnr.	Kjønn	Far	F. vekt	200 dager	365 dager
1830	Okse	Stbnr: 74043 Hovin Hauk	39		
1748	Okse	Stbnr: 60943 Jumbo av Høystad	36	216	377
1645	Okse	Stbnr: 60943 Jumbo av Høystad	38	219	417
		Gjennomsnitt:	38	218	397

Eksempel 3:

				Korrigerte	
Individnr.	Kjønn	Far	F. vekt	200 dager	365 dager
1842	Okse	Stbnr: 62302 Lord Rossiter av Høystad	44		
1704	Okse	Stbnr: 74043 Hovin Hauk	40	307	566
1620	Ku/ kvige	Stbnr: 74048 Irving fra Li	33	248	398
		Gjennomsnitt:	39	278	482

AVLSPLAN I STORFEKJØTTKONTROLLEN

I storfekjøttkontrollen ligger det en rapport som heter Avlsplan. I denne planen kan du legge inn de seminoksene du vil bruke, og avlsplanen foreslår de beste alternativene per ku/ kvige. Planen tar utgangspunkt i totalindeksen, men du har muligheten til å endre avlsfokus på hvert enkelt individ. Har du 10 dyr du vet det skal produseres slakt på, kan du endre disse til avlsfokus produksjon. Dyr du ønsker å rekruttere mordyr etter, bør kanskje få avlsfokus moregenskaper.

Planen regner ut tre alternativer pr dyr, men du kan også legge inn ønskede okser selv. En annen fordel ved planen er at man kan se forventede avlsverdier på avkom etter de forskjellige kombinasjonene.

Har du spørsmål om avlsplanen eller ønsker veiledning om bruk av denne, ta kontakt med avlsavdelingen i TYR.

SEMINBRUK

Seminbruk handler om å kunne velge blant de beste oksene som tilbys på markedet. Her finnes det okser som er gode på fødsels- og moregenskaper, mens andre kanskje er sterke på produksjon. Noen få er gode på alt.

Eliteokser er avkomsgransket og har sikre tall for sine egenskaper. Ungoksene har mindre sikre verdier da disse ikke har tall fra egne avkom enda.

Bruker man kun avlsokse må man ta hensyn til alle hunndyr man har i besetningen. Da blir det ofte brukt en kvigebedekker slik at man er sikker på at kvigene får en god start. Dette gjør at de voksne kuene i besetningen ikke får optimale kombinasjoner med hensyn på slakt og mordyrproduksjon. Ved konsekvent bruk av kvigebedekkere vil man kunne avle seg ned i mordyrstørrelse og risikere kalvingsproblemer i besetningen på sikt.

Husk!

Jo bedre arbeidsforhold for inseminøren, desto oftere blir resultatet bra.

For å benytte semin må man ha mulighet for å fiksere kua. Her er det heller ikke snakk om store investeringer. Det beste er hvis dyret som skal insemineres står i fanghekk med dyr på begge sider. Har man ikke mulighet til dette må kua kunne låses fast med grinder på hver side eller plasseres i en boks. Dette må gjøres så kua ikke kan vandre sideveis og skape vanskelige eller farlige situasjoner for inseminøren.

Inseminering i fanghekk. Foto: Svein Eberhard Østmoe.

Ståbrunst. Foto: Svein Eberhard Østmoe.

BRUNST

For å få best mulig kontroll med brunsten må du først få tak i en brunstkalender. Denne sendes rutinemessig ut sammen med TYRmagasinet hver høst. Den sendes også ut ved forespørsel. I kalenderen kan du notere observerte brunster på kyr etter kalving og på kviger.

Tre runder i fjøset per døgn i bedekningsperioden bør være nok til at du får med deg det meste av brunster. Slike inspeksjonsrunder bør tas utenom fôringstid, når dyra er rolige. Observerer du brunsttegn, så ta deg god tid og få oversikt. Hvis kua står rolig når andre rir på den, er den høyst sannsynlig i høybrunst og den kan insemineres. Inseminerer du utelukkende på ståbrunst unngår du å inseminere medløpere som ikke er i brunst.

Er det svake brunsttegn i besetningen, kan det ha noe med underdekning av mineraler og vitaminer å gjøre, og/eller generelt fôringsregime. Pass på at alle individer har tilgang på det de trenger. En mer utfyllende brosjyre på brunstadferd, observering av slim etc. kan fås ved henvendelse til TYR.

Når inseminere?

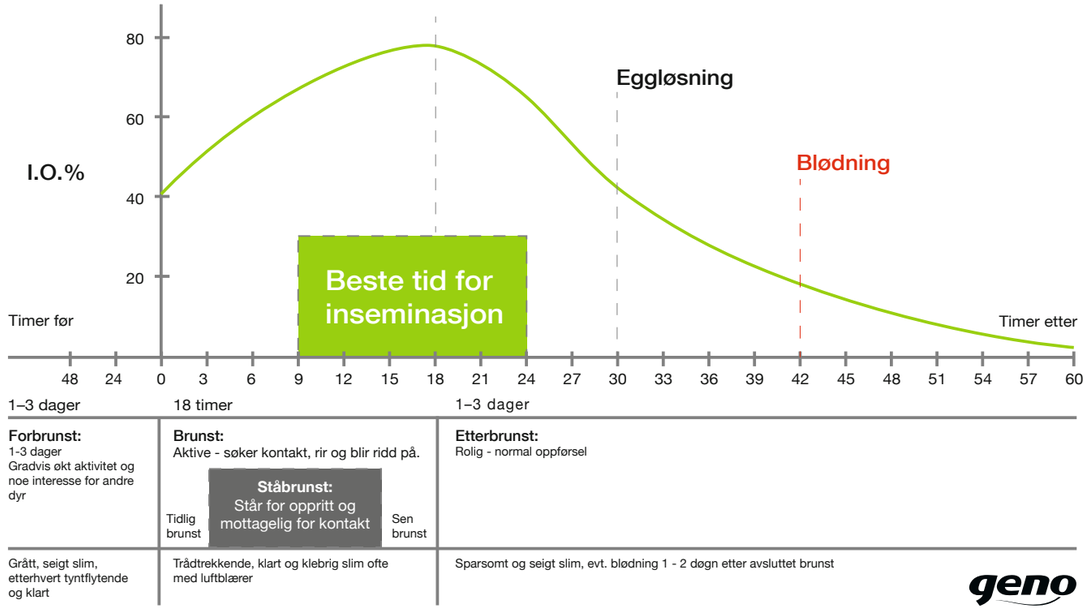

Husk!

Ved å bruke semin og registrere vekter bidrar du sterkt til den nasjonale avlen på den enkelte rase. Du vil kunne bruke dine registreringer til raskt å få avlsframgang i egen besetning. Med avlsframgang i besetningen vil også inntjeningen øke uten store investeringer.

AKTIV AVLSBESETNING

Begrepet aktiv avlsbesetning er et kvalitetsstempel som kan brukes av besetninger som oppfyller gitte krav til dokumentasjon. Dette gjelder seminbruk, vektregistreringer og stambokføring. Dette er krav som vil øke avlsframgangen i egen besetning raskt. Det følger også med noen fordeler i reduksjon i pris på enkelte tjenester.

De aktive avlsbesetningene bidrar til et bedre avlsarbeid. Samtidig er det en trygghet ved kjøp og salg av livdyr.

Lurer du på noe om hvordan du kan bli Aktiv Avlsbesetning, ta kontakt med TYR.

ABERDEEN ANGUS

LIMOUSIN

CHAROLAIS

SIMMENTAL

HEREFORD

BRUK AV SEMIN FOR AVLSFRAMGANG I EGEN BESETNING

Ved bruk av semin kan du enklere oppnå avlsframgang i egen besetning gjennom optimale kombinasjoner. Du vil også få et mer nøyaktig kalvingstidspunkt. Seminoksene som tilbys har en bedre dokumentasjon på egenskaper, og du vil enklere forbedre totalstatus i besetningen.

TYR tilbyr norskprodusert semin av rasene Aberdeen Angus, Limousin, Simmental, Charolais og Hereford. I tillegg foretas import av genetikk i tråd med den norske avlsplanen for de ulike rasene. Avlsarbeidet gjennomføres i samarbeid med de ulike raselagene.

TYR foretar i tillegg import av sæd for rasene Blonde d'Aquitaine, Tiroler Grauvieh, Dexter, Galloway og Highland Cattle.

Du kan lese mer om vårt tilbud i Oksekatalogen på **www.tyr.no**

TYR Storhamargata 44, 2317 Hamar
tlf: 952 90 855, epost: tyr@tyr.no

Følg oss på Facebook!

TYR
FRA AVL TIL BIFF

Ferskvann